

ONDERZOEKSPLAN 2024 REKENKAMER WATERSCHAP DRENTS OVERIJSSELSE DELTA

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Onderzoeksplan	2
3. Selectie van de onderzoeksonderwerpen: aandachtspunten	3
4. Onderzoeken 2024	3
5. Overige werkzaamheden	5
6. Rekenkamer Budget	5
7. Globale jaarplanning	5
BIJLAGE GROSLIJST 2024 ONDERZOEKSONDERWERPEN REKENKAMER.....	7

1. Inleiding

De huidige en daarmee ook de eerste rekenkamer van Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta) is op 19 december 2023 benoemd door het algemeen bestuur. De rekenkamer is in het leven geroepen om onderzoek te verrichten, dat als doel heeft om het Algemeen Bestuur van WDODelta te ondersteunen in de uitoefening van hun kaderstellende en controlerende taken. Hiermee wordt invulling gegeven aan de Wet versterking decentrale rekenkamers. Hiertoe heeft het algemeen bestuur een Visie en een Verordening rekenkamer Waterschap Drents Overijsselse Delta 2023 vastgesteld.

Het onderzoek van de rekenkamer is in zijn algemeenheid gericht op het gevoerde beleid van het waterschap (terugblik) en kijkt daarbij naar met name de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid. Daarmee wordt ook bijgedragen aan afwegingen rondom toekomstig beleid.

De rekenkamer bestaat uit drie externe leden en wordt ondersteund door een ambtelijk secretaris. De samenstelling is als volgt:

- Hans Kuipers, voorzitter
- Magdaléna Ritmeijer-Tichá, plaatsvervangend voorzitter
- Theo de Bruijn, lid
- Marieke Ekelenkamp, ambtelijk secretaris

De auditcommissie is het eerste aanspreekpunt voor de rekenkamer namens het algemeen bestuur. Dit behelst dat de auditcommissie jaarlijks het onderzoeksplan informerend bespreekt, als klankbord dient voor het functioneren van de rekenkamer en dat de rekenkamer de auditcommissie om advies kan vragen.

De rekenkamer van het WDODelta wil door onderzoek en praktische adviezen op een actieve wijze helpen de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid van het WDODelta te verbeteren. Met de onderzoeken wordt inzicht geboden in de prestaties van het WDODelta en worden waar nodig aanbevelingen voor de toekomst geformuleerd. Daarnaast willen we praktisch toepasbare aanbevelingen geven die kunnen worden doorgevoerd in het toekomstige beleid.

2. Onderzoeksplan

In Artikel 5, eerste lid, van de Verordening Waterschap Drents Overijsselse Delta 2023 staat: *“De rekenkamer stuurt uiterlijk op 1 maart een onderzoeksplan voor het desbetreffende boekjaar aan het algemeen bestuur. Dit plan bevat de onderwerpselectie en activiteiten van de rekenkamer voor het desbetreffende en eventueel navolgende boekjaren.”*

Aangezien 2024 het eerste jaar is heeft de rekenkamer zich eerst toegelegd op het opstarten van de rekenkamer. Zo hebben we aandacht besteed aan het inwerken van een ambtelijk secretaris, het ontwikkelen van een interne werkwijze (reglement van orde), het opstellen van een onderzoeksprotocol en kennismaking met het algemeen bestuur en met de auditcommissie.

In dit onderzoeksplan geeft de rekenkamer aan welke onderwerpen zij wil gaan onderzoeken en welke afweging aan de onderwerpselectie ten grondslag ligt. Dit onderzoeksplan is in concept met de auditcommissie besproken op 12 juni 2024, op basis waarvan de rekenkamer het plan definitief heeft gemaakt.

3. Selectie van de onderzoeksonderwerpen: aandachtspunten

De rekenkamer hanteert bij de keuze van het onderzoeksonderwerp de volgende aandachtspunten, die ook zijn vastgelegd in ons onderzoeksprotocol:

1. Het onderwerp dient te passen binnen de taakopdracht en bevoegdheden van de rekenkamer en moet relevant zijn voor het algemeen bestuur;
2. Het onderwerp is niet onlangs onderzocht of geagendeerd voor onderzoek door anderen, tenzij het om een onderwerp gaat dat waterschap-specifiek is;
3. Er zijn signalen/twijfels over doelmatigheid, doeltreffendheid en/of rechtmatigheid;
4. Er is een groot maatschappelijk belang;
5. Er is een (potentieel) groot financieel belang;
6. Er is een (potentieel) groot risico m.b.t. het waterschapsimago;
7. Er zijn leereffecten mogelijk (leerervaringen ook elders toepasbaar);
8. Er is sprake van enige evenwichtige spreiding over de waterschapsbeleidsterreinen in de opvolgende onderzoeken.
9. Contra-indicatie: de informatie is ook via andere, gemakkelijkere of voor de hand liggende weg te verkrijgen (b.v. vragen stellen aan het dagelijks bestuur, rondetafelconferentie met dagelijks bestuur en derden).

4. Onderzoeken 2024

Aan het algemeen bestuur is in maart 2024 een brief uitgegaan waarin is gevraagd suggesties voor onderzoeksonderwerpen te doen. De rekenkamer heeft daarnaast op 26 februari en 12 juni gesproken met de auditcommissie en daarbij is gevraagd naar relevante onderzoeksonderwerpen. De rekenkamer heeft zelf ook een inventarisatie gemaakt op basis van het Waterbeheerprogramma, het Coalitieakkoord en onderzoeken van andere rekenkamers van waterschappen. De mogelijke onderzoeksonderwerpen zijn op een groslijst gezet en vervolgens is een weging gemaakt op basis van de selectiecriteria zoals geformuleerd in het onderzoeksprotocol. Mede op basis van die input is een uiteindelijke keuze gemaakt voor één tot twee onderwerpen die de rekenkamer in 2024 wil gaan onderzoeken. Voor elk uit te voeren onderzoek wordt een onderzoeksopzet opgesteld, waarin -op basis van ons onderzoeksprotocol- zal worden beschreven op welke wijze het onderzoek zal plaatsvinden.

Onderzoek 1: Duurzaam doen: Energieneutraliteit

Duurzaamheid is een belangrijk maatschappelijk vraagstuk. In het beleidskader DuurzaamDOEN 2022 van het WDODelta worden de langetermijn uitdagingen voor 2030 en 2050 genoemd en de doelen voor drie pijlers geformuleerd: energieneutraal, broeikasgasneutraal en circulariteit.

De rekenkamer richt haar eerste onderzoek op de eerste pijler: energieneutraliteit. Uit DuurzaamDOEN 2022 blijkt dat het WDODelta ernaar streeft om in 2025 elektriciteitsneutraal te zijn door evenveel elektriciteit duurzaam op te wekken als zij verbruikt en om in 2030 volledig energieneutraal te zijn.

De rekenkamer wil graag weten wat de doelen van energieneutraliteit inhouden, hoe deze vertaald zijn naar maatregelen en of de voorgenomen maatregelen daadwerkelijk uitgevoerd zijn. Ook gaat de rekenkamer onderzoeken of de (tussen) doelen bereikt zijn/ worden en of de genomen maatregelen samenhangend, doelmatig en doeltreffend zijn geweest. Tot slot is het interessant om te kijken of en welke leereffecten er zijn voor de andere pijlers van DuurzaamDoen 2022 (broeikasgas neutraal en circulariteit).

Waarom dit onderwerp?

Ten eerste is duurzaamheid een grote maatschappelijke uitdaging die ook van WDODelta stevige inspanningen vraagt. Vooruitlopend op een evaluatie van het beleidskader komend jaar, zijn de onderzoeksresultaten qua timing relevant voor het algemeen bestuur.

Daarnaast is sprake van een groot belang voor de bedrijfsprocessen van WDODelta: In 2023 is er een nieuwe coalitie gestart voor de bestuursperiode 2023-2027. Werken aan de energietransitie wordt in het coalitieakkoord¹ genoemd als cruciale activiteit “om de uitvoering van onze kerntaken nu en in de toekomst effectiever en efficiënter uit te kunnen voeren”. Energieafhankelijkheid kan het waterschap kwetsbaar maken tijdens hoogwater/wateroverlast. Dat is gebleken tijdens het hoogwater van eind 2023 toen meer stroom is afgenomen dan is afgesproken met de energieleverancier. De gemalen hebben overuren gedraaid. Gemalen, pompen, stuwen en zuiveringsinstallaties hebben leveringszekerheid nodig. Dit maakt energieneutraliteit en het (zelfstandig) duurzaam opwekken van elektriciteit een maatschappelijk relevant onderwerp. Interessante vraag daarbij is ook wat het streven naar energieneutraliteit betekent voor de kerntaken van het waterschap en hoe deze de kerntaken kan versterken (denk aan slibvergisting op zuiveringen die energie opwekt).

Bovendien zijn er leereffecten mogelijk: Uit het beleidskader DuurzaamDOEN 2022 en uit navraag blijkt dat de ambtelijke organisatie voornemens is om in Q 1 2025 het totale beleidskader (dus alle drie de pijlers) te evalueren. De rekenkamer denkt het algemeen bestuur op dit thema diepgang te kunnen brengen en daarmee te kunnen ondersteunen op haar controlerende en kaderstellende rol. Inzicht in de mate van doelbereik geeft immers handelingsperspectief voor het algemeen bestuur.

De start van het onderzoek staat gepland voor derde kwartaal 2024. De rekenkamer is van plan dan ook aanbevelingen te doen voor de geplande ambtelijke evaluatie in het eerste kwartaal van 2025, want dan verwacht zij haar bevindingen op te kunnen leveren.

Onderzoek 2: Beleid waterschapserfgoed en ruimtelijke kwaliteit

“De waterschappen, de oudste democratische bestuursvorm in Nederland, hebben een grote rol gespeeld bij de vorming van het Nederlandse landschap en de cultuur. Het vindt zijn weerslag in allerlei waterstaatkundige objecten en landschappelijke structuren. Historische gebruiksvoorwerpen en kaarten en geschriften, die we bewaren in archieven. Ook nu, in een periode met opgaven zoals klimaatadaptatie, nieuwe duurzame energiebronnen, transitie in de landbouw en voortgaande verstedelijking spelen de waterschappen een rol.” Zo opent het Beleid waterschapserfgoed en ruimtelijke kwaliteit, vastgesteld door het AB in januari 2019. Het AB stelt zich daarin concrete doelen, procesafspraken en concrete maatregelen. Vijf jaar na vaststelling is het goed te beschouwen wat het effect van dit beleid tot heden is geweest.

De perspectieven die de Rekenkamer bij de onderzoeksopzet zal betrekken zijn:

- In hoeverre zijn de maatregelen uitgevoerd?
- In hoeverre zijn de maatregelen doelmatig en doeltreffend geweest?
- Is er als gevolg van dit beleid daadwerkelijk meer aandacht besteed aan watererfgoed van WDODelta en de ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe projecten dan voorheen?
- Is het beleid in lijn met gangbaar nationaal erfgoedbeleid en met andere waterschappen?

Voor dit onderzoek zoekt de Rekenkamer samenwerking met een Hogeschool of Universiteit om studenten te betrekken bij de uitvoering. Het is daarom nog niet aan te geven wanneer dit onderzoek zal kunnen starten en of het haalbaar is om dit onderzoek in 2024 op te starten.

5. Overige werkzaamheden

Daarnaast is de rekenkamer van plan het algemeen bestuur tussentijds in het kader van haar taken relevante informatie aan te reiken. Dat kan verschillende vormen aannemen:

- Inspiratiebrieven: een samenvatting van een onderzoek van een andere rekenkamer, relevant voor het algemeen bestuur en door de rekenkamer WDODelta vertaald naar inzichten of lessen voor WDODelta
- Korte updates over de stand van zaken, bijv. via een korte video of aanwezigheid bij een Deltabijeenkomst
- Samenwerking met andere rekenkamers, al dan niet via de NVRR (Nederlandse Vereniging voor Rekenkamers): we verkennen de mogelijkheden om met andere waterschappen, zoals het waterschap Vechtstromen, kennis te delen, van elkaar te leren en/of waar relevant samen onderzoek uit te voeren
- Samenwerking met onderwijsinstellingen: we hebben contacten met universiteiten en hogescholen en willen graag studenten de mogelijkheid bieden hun onderzoeksvaardigheden verder te ontwikkelen. Zo leveren we een maatschappelijke bijdrage aan het onderwijs. Dat stelt wel eisen aan de begeleiding (zowel vanuit de onderwijsinstelling als vanuit de rekenkamer). Bijvangst is dat we onderzoekers tegen lagere kosten voor rekenkameronderzoek kunnen inzetten.

6. Rekenkamer Budget

VASTE KOSTEN	
Vergoeding voorzitter (€400 per maand) + externe leden (€300 per maand) plus reis- en onkosten	€ 13.800
Vergoeding secretaris	€ 13.800
Lidmaatschap NVRR en deskundigheidsbevordering	€ 1000
VARIABLE KOSTEN	
Onderzoekskosten/ Bijdrage ondersteunende bureaus	€ 34.400
TOTALE KOSTEN	€ 63.000

Binnen dit budget is één groot onderzoek per jaar en aanvullende kleinere activiteiten mogelijk. Overigens zijn de vaste (organisatie)kosten relatief hoog, ten opzichte van het onderzoeksbudget.

7. Globale jaarplanning

- Op 26 februari hebben we kennisgemaakt en afspraken gemaakt met de auditcommissie over werkwijze en samenwerking.
- Op 29 februari hebben we ons voorgesteld aan het algemeen bestuur (Deltabijeenkomst).
- In februari en maart hebben we onderzoeksthema's verkend en een werkwijze ontwikkeld
- In april-juli hebben we een onderzoeksplan 2024, een reglement van orde en een onderzoeksprotocol opgesteld. In het onderzoeksplan staat ook de onderwerpselectie. Al deze documenten zijn op 12 juni besproken met de auditcommissie en ter informatie naar het algemeen bestuur gestuurd.
- Na de zomer bieden we de onderzoeksopzet aan en starten we met het eerste onderzoek.

Kennismaking Audit- commissie Algemeen bestuur	Input ophalen Werkwijze Onder Zoeks thema's	Werkwijze Onderzoeks Protocol en Reglement van orde	Onderzoeksplan Onderzoeks- plan naar AB sturen	Start onderzoek Onderwerpselec- tie, plan van aanpak en onderzoek
Februari	Februari	Maart	April-juli	September

BIJLAGE GROSLIJST 2024 ONDERZOEKSONDERWERPEN REKENKAMER

- Duurzaam Doen
- Subsidies
- Deltaplan Agrarisch Waterbeheer
- Erfgoedbeleid
- Kaderrichtlijn Water (KRW)
- Strategische grondaankopen, grondstrategie
- Vormgeving innovaties in de zuivering
- Omgevingswet
- Vergunningverlening